

Poznámky k výzkumu veřejného mínění

Doc. PhDr. Pavel Kuchař CSc.

Výzkum prováděla renomovaná agentura IPSOS, což zaručuje dodržení všech mezinárodně uznávaných pravidel platných pro výzkumy veřejného mínění. Zpráva, zpracovaná touto agenturou, obsahuje pouze tzv. 1. stupeň třídění, tj. četnosti odpovědí na jednotlivé otázky. V dále uváděném textu proto doplňuji toto třídění tzv. 2. stupněm, tj. analýzou vztahů. Pro toto zpracování bylo nutné poskytnutý datový soubor z Excelu převést do statistického programu SPSS.

Rozsah souboru (2100 respondentů) byl více než dostatečný, obvyklá velikost se u podobných výzkumů veřejného mínění pohybuje zhruba na poloviční úrovni. Výběr byl standardní pro takovýto charakter výzkumů, tj. kvótní.

Jelikož ve zprávě nejsou uvedeny základní demografické údaje důležité pro posouzení naplnění kvót, uvádím je v úvodu těchto poznámek.

Struktura podle pohlaví byla 50 : 50

Věk byl zjišťován otevřenou otázkou, výsledná struktura je následující:

18 - 29 let	18 %
30 – 39 let	21 %
40 – 49 let	22 %
50 – 59 let	24 %
60 – 65 let	15 %
Vzdělání: ZŠ	11 %
Vyučen	36 %
SŠ s maturitou	36 %
VŠ	17 %

Uvedené četnosti odpovídají základnímu souboru obyvatel ČR v daném věkovém intervalu. Na odpovídající úrovni zastoupení jsou také proměnné kraj, region a velikost obce bydliště (těmi se ovšem nezabývám).

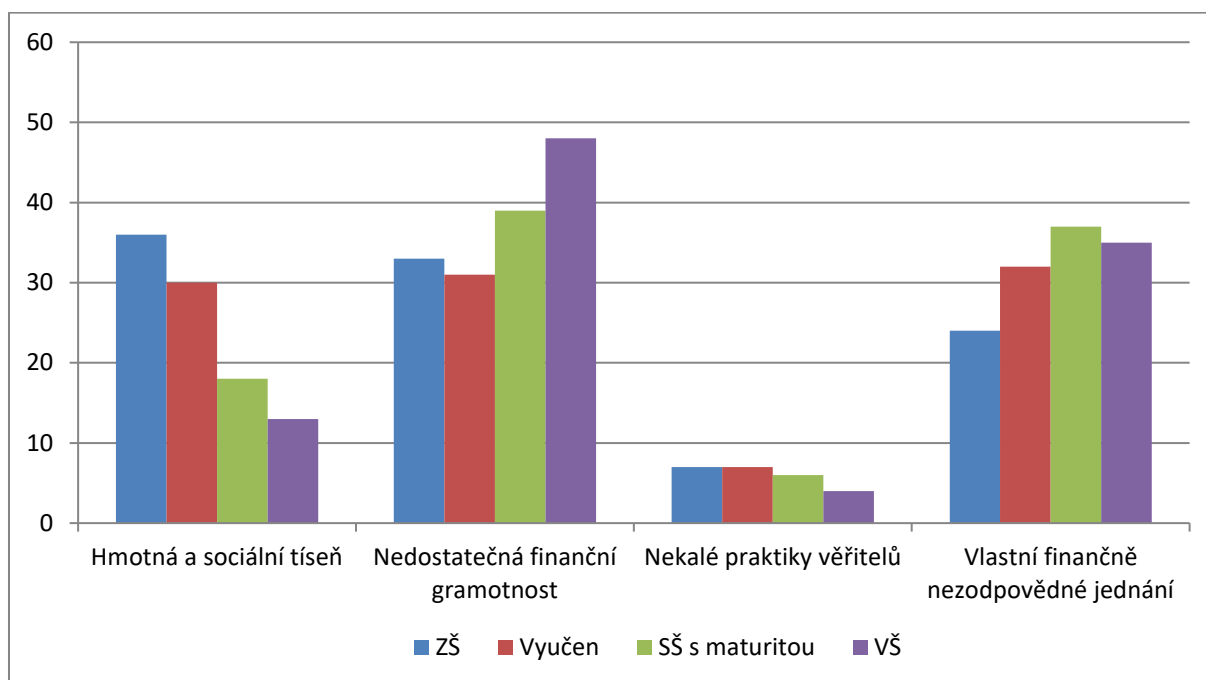
Vztahová analýza prokázala statisticky významný vliv všech tří demografických charakteristik na většinu otázek v dotazníku.

Z důvodů, proč se lidé ocitají v dluhové pasti, muži poněkud častěji uváděli vlastní nezodpovědné jednání (36 %, ženy 31 %), ženy naopak hmotnou a sociální tíseň (27 %, muži 19 %).

S rostoucím věkem klesá hodnocení významu nedostatečné finanční gramotnosti (průměrný věk 41,7 let) a roste vliv vlastního nezodpovědného jednání (46,8 let).

Silnější vliv mělo vzdělání (viz graf 1). Lidé s nižším vzděláním (ZŠ a vyučení) více uváděli vliv hmotné a sociální tísně, lidé s maturitou vedle nedostatečné gramotnosti vlastní nezodpovědné jednání, vysokoškoláci výrazně častěji uváděli nedostatečnou gramotnost a současně nejméně často vliv tísně a nekalých praktik věřitelů.

Graf 1 – Vliv vzdělání na důvody, proč se lidé ocitají v dluhové pasti (%)

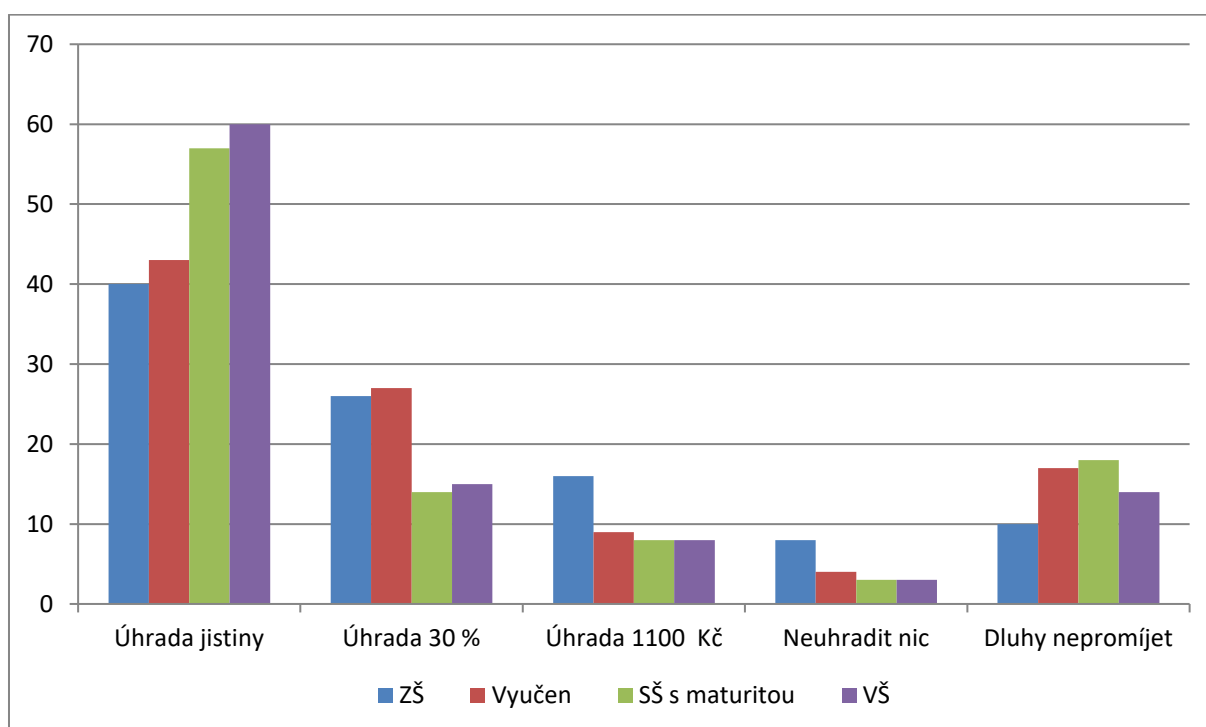
Názory na význam informací státu o občanech nebyl uvedenými charakteristikami nijak významně ovlivněn. Důležitost informací se mírně zvyšuje s klesajícím věkem a naopak s růstem vzdělání.

Stejný trend je také v názorech na to, aby dlužník usilující o oddlužení prokázal, že se snažil podle svých možností závazky odpovědně řešit – i zde se s růstem vzdělání zvyšuje důležitost takového prokazování. Věk zde významnější roli nehraje.

V hodnocení podmínek, za jakých je správné odpustit člověku v insolvenční část dluhů, hraje významnou roli opět vzdělání (graf 2). Nepřekvapuje, že lidé s nejnižším vzděláním jsou nejvíce tolerantní ke splácení dluhů, zatímco s jeho růstem se zvyšuje i důraz na úhradu jistiny dluhu či odmítnutí jejich promíjení.

Vliv věku se projevuje pouze u názoru na nepromíjení dluhu, který zastávají častěji lidé ve vyšším věku.

Graf 2 – Vliv vzdělání na odpuštění části dluhů (%)

V názorech na zvýhodnění pro některé skupiny dlužníků nebyly prokázány žádné významnější odlišnosti podle základních třídících proměnných.

Vzdělání hraje významnou roli v názoru na zmírnění podmínek dlužníkům v oddlužení. Průběh závislosti je jasný – s růstem vzdělání roste podíl záporných odpovědí. Jestliže pro zmírnění podmínek je 31 % respondentů se základním vzděláním, u vysokoškoláků to je jen 8 %, ti naopak nejčastěji ze všech uvádí negativní postoj (28 % oproti 12 % se základním vzděláním).

Věk zde významnější roli nehraje.

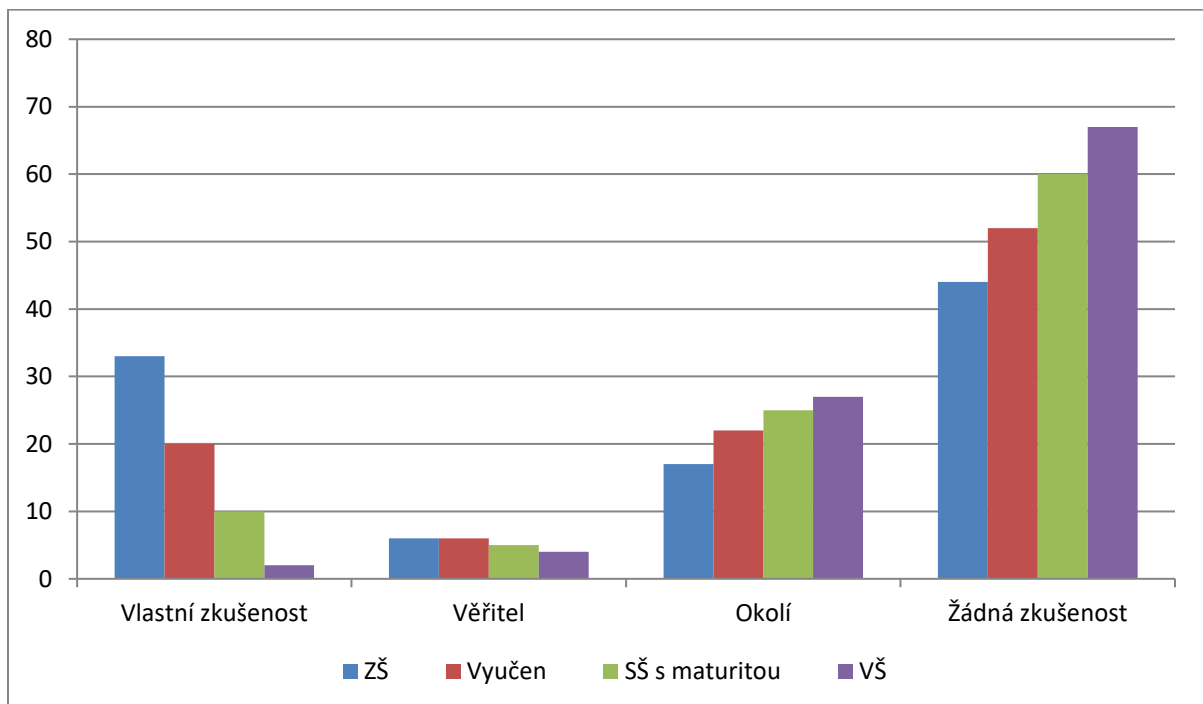
Zjevně nejdůležitějším třídícím znakem je vlastní zkušenost s nesplácením dluhů. Nepřekvapuje, že nezkušenost s insolvenčí roste se vzděláním (graf 3), zatímco vlastní zkušenost mají největší lidé se základním vzděláním.

Důležitým zjištěním je, jak se tato osobní zkušenost projevuje v názorech na důvody ocitnutí se v dluhové pasti a v názorech na možnosti prominutí části dluhů. Oba vztahy ukazují grafy 4 a 5).

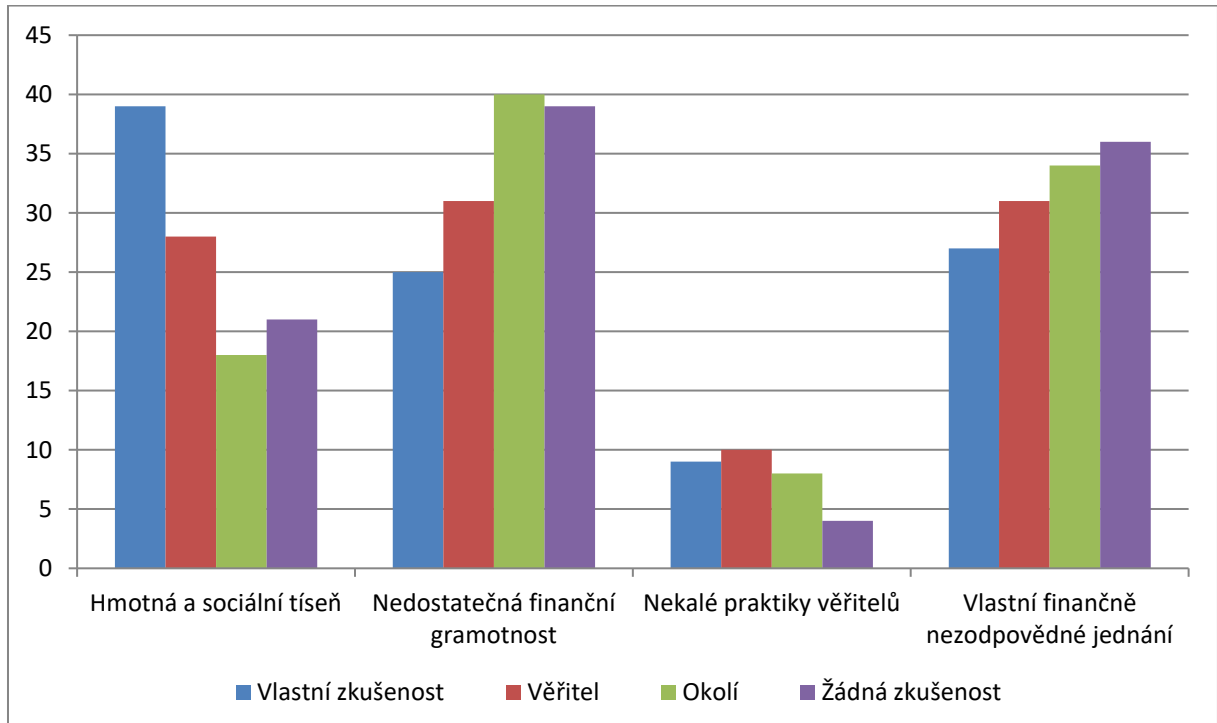
Ti, kteří mají vlastní zkušenost s insolvenčí, podle očekávání zdůrazňují jako hlavní důvod hmotnou a sociální tíseň, naopak nejméně ze všech nedostatečnou finanční gramotnost a vlastní nezodpovědné jednání. Naopak ti, kteří mají nějakou zprostředkovanou zkušenost ze svého okolí či žádnou nemají, se téměř shodují v tom, že příčinou je jednak nedostatečná finanční gramotnost či nezodpovědné jednání.

V případě názorů na odpuštění části dluhů se přirozeně ti, kteří mají osobní zkušenost s insolvenčí, kloní nejčastěji k názoru na splacení alespoň 30 % dluhů případně neplatit nic, a nejméně často zastávají názor, že dluhy se nemají promíjet. Naopak lidé bez zkušeností s dluhy preferují jednak úhradu jistiny dluhu, jednak jsou názoru nepromíjet nic.

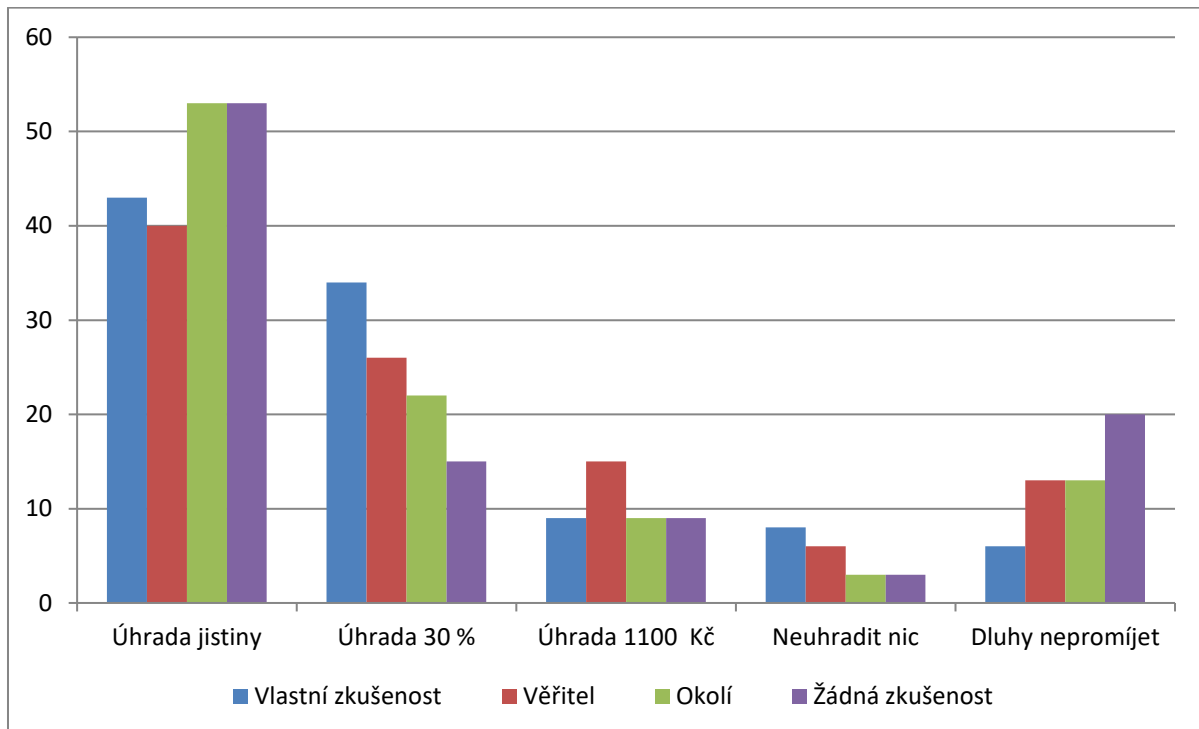
Graf 3 – Vliv vzdělání na osobní zkušenost s insolvencí (%)

Graf 4 – Vliv osobní zkušenosti s insolvencí na hodnocení důvodů ocitnutí se v dluhové pasti (%)

Graf 5 - Vliv osobní zkušenosti s insolvencí na odpuštění části dluhů (%)

Celkově se domnívám, že získaná data jsou validní a je možné s nimi dále pracovat v následných analýzách. Jistě by bylo zajímavé sledovat, za jakým účelem byly dluhy vytvořeny, s jakým očekáváním z hlediska jejich úhrady (budu muset zaplatit vše nebo se dočkám nějakého „pardonu“?). Některé dluhy totiž má většina společnosti (spotřební půjčky, hypotéky, leasing), ale většina z nich je řádně splácena a jen některé ústí v insolvenci. Nevytváří se ve společnosti jakási zhoubná ideologie založená na tom, že dluhy se nakonec nemusí platit?